

en: e los qui prengueren per lo pla foren morts i presonats», JoMartorell (Ag. II, 265, 198; I, 340; II, 8). *Desempresonament. Desempresonar.*

En forma sàvia. *Prènsil* «que serveix per a agafar o afar-se», Fontserè, *CiFiNat.*, p. 200. *Prènsó. Presor.* 5 'ere no hi ha *prensiva* en JRoig sinó *aprensiva*.

Apendre [Eiximenis]: «veem que als infants és ort desplaent primerament *apendre*; mas, si-ls ho con-nua hom, puys, cant són grans, van per studis ab laer: soferen fam, set, fret e altres affanys, pus que uxen *apendre*», *Terç*, § 209. Altres vegades en la llengua medieval *apendre's* designa la idea de 'adherir-se, enganxar-se': «l'amistansa dels fats / lieu se *pren* e u frayn / ---; grieu l'amors dels senats / s'*apren*, e erm remayn», Guillem de Cervera, prov. 1011; forma 15 és coneguda en oc. ant. i en italià medieval: «*apendre*: s'attacher» en trobadors (PDPF); i les paraules de rancesca da Rimini en l'*Inferno*: «Amor, che al cor entil ratto s'*apprende*, / prese costui della bella persona / che mi fu tolta, e il modo ancor mi offende» 20 Jo sense relació amb això és la locució adverbial mall. *osca apres* (BTorres, *Costa i Llobera, IdOr*, 243).

Però el que ha quedat és quasi només l'acc. didàctica, per la qual substituï el ll. *discere*: «desde chic *pendre* lletres llatines y gregues --- prompte en *apendre* --- *apendre* molt y olvidar-s'o --- *apendre* de llatí 25 ot lo que se-n pot *apendre*», OPou (*ThPu.*, 179), *apendre* de sonar: *discere fidibus*, id., 179. Avui se ueix essent d'ús general en tot el domini (cf. *depen-re* val.), fins a les Illes i els Alts Pirineus (*apênre* 30 Vall Ferrera, 1932), i en trobaríem testimonis en escr. l'enaix. de pertot, com: «deixava a tots sos vehins ocabadats, ab les preguntes d'història, geografia o astronomia que 'ls hi endressava, poc després d'haver-les *près* ell de cor», NOLLER (*Croquis al N.*, 103).

Tanmateix molts val. ho substitueixen per *depen-re*, que ja llegim el 1684 (BSCC xiv, 11) i és el que a usava CROs; «Los refranys --- en ells se llogren 40 les coses molt lloables: la una *dependre* a lligir y escriure bé la llengua ---» (*Adages y R.*, 1736, p. 18); així ho trobaríem sovint en escrits valencians coetanis («l'insuficiència de l'art que *deprengué* a l'infantesa», Ismael Cohen, *Acció Val.*, 20-1-1931). Això tingué gran extensió i arrelament en cast. ant., des del 1.º XIII fins a la 1.ª meitat del S. XIV, i després hi ha 45 eguit en ús vulgar i dialectal, estenent-se fins al gallec, el mirandès, veg. DECH IV, 640a38-55, el llenguatge norisc del S. XVI (*Recontamiento de Alixandre*, 6v), i el SO. fins a Múrcia (Rmz. Xarrià). En català, pel Nord s'estén fins al Matarranya (Vall-de-roures), i en 50 a variant encreuada *adependre*, fins a Bellmunt de Mesquí (J. G. M., 1955) i fins a Tortosa: *Folkl. Tort.* le Moreira (700); «ha *adeprés* tota la solfa que sab a *Escala* de Milan» (Vergés Paulí, *Espurnes* v, 20).

Desapendre: «On ets Espanya? No et veig enlloc, / 10 sents la meua veu atronadora? / No entens aquesta llengua que et parla entre perill's? / Has *desaprés* d'entendre an els teus fills? / Ar'eu Espanya!», Maragall, 1898 (*Oda a Esp.*, v. 41, C. C., p. 172).

Aprenent [Lacav.]; *aprenenta*: «fileres de fistons de 60

tita recargolats, enrevessats, prims, com sobre-fils negres d'una *aprenenta* que no sabia tenir l'agulla», Narcís Oller (*Pap.*, 70); *aprenentatge* [Lacav.]. En català preliterari es degué usar *apresó* formació paral·lela a la de *presó* de *pendre* (PREHENSIONE), i no sense relació amb l'ús arcaic de *apendre* que he assenyalat supra: formació que a la documentació de la nostra època comtal apareix llatinitzada com *apprisió*: veg-ne documentació en Balari, *Orig.*, i en Bast.-Bass.; el rossellonès Fossà, a propòsit d'un doc. de 858, envià una «Dissertation sur le véritable sens du mot *apprisio*, et sur la nature du droit de propriété acquis *per apprisionem*» que figura inclosa en el vol. II, 15º-19º de la Col·lecció Moreau de la B. N. P.

En forma sàvia: *aprehendre*; d'on *aprehensiu* [Belvitges], *-iva*, substantivat com *aprensiva*, *facultat aprensiva* 'capacitat de sentir, de percebre': «Troband-me falt, / de vista losca, / e ab ma fosca, / fals *aprensiva*, / com la visiva del duc e rat, / qui-s diu, penat, / e del muçol, / al raig del sol», JRoig (*Spill*, 15527) (mal tallat *falsa aprensiva* pels publicadors). *Aprehensió* o *aprensió*. *Aprensible*. *Desaprensió*. *Desaprensium*.

Compendre 'abraçar, incloure' [Llull]: «Si fos un déu qui fos en un loc ---, e altre déu fos, part aquell déu en altre loc, e altre déu fos part aquell loc, 25 vengra que fos ['hi hagués'] un Déu infinit qui terminà e *compresés* aquells déus ---», Llull (*Gentil*, p. 67); «d'ací avant totes --- persones *compreses* en les constitucions de Catalunya, que s'abatran, fugiran, se abentaran o --- denegaran paga a lur creadors d'açò 30 que-ls deuran, sien citats ab veu de crida, e si dins xxx dies --- no hauran meses lurs --- béns en poder de la cort --- sien publicats per abatuts», Bans de 1445-58 de l'Arx. Mun. Bna., 12.

En el ross. del S. XIII *compendre* i *escompendre* havien significat 'encendre', com l'oc. ant. *comp(r)endre* «embraser» (PDPF): «molt gran foc en la mar se *comp-rès*» (trad. *succenditur*); «tota la vila e la casa del bisbe fo *compressa* de foc», *VidesR.*, 10v1, 240v1, e-1 40 castel fo tot *exscomprès* per foc», «St. Nicholau, *es-comprès* d'amor», i V.-ne d'altres en el gloss. (p. 126).

En el sentit d'«entendre», 'll. *intelligere*', ja al *Somni* de BMetge i en Ausiàs: «Tot entenén amador mi entenga / puys mon parlar de amor no s'aparta, / e 45 l'amador qu'en apetit se farta / lo meu parlar no-m sé que bé *comprença*» (LXXXVII, 1d); «sense poder l'orige de ton enyor *compendre* / ---», Teodor Llorente (*Vicenteta, Llibret de Versos* I, 18). Aquesta és l'acc. que segueix viva, i ho és pertot (*nu kumpréni si voleu dir* --- Els Angles de Capcir, 1960). És peculiar de les comarques al Nord del Montseny l'acc. 'albirar, entreveure': «heu de pujar cap aquella masia, que a penes 50 *sə kumprén* al mig del bosc», Taradell (1928), Taver-tet (1930). *Compendedor*. *Compenent*, *compeniment*. 55 *Comprensió* [Llull]. *Comprensible* [Lacav.]. *Comprensium* [-*prehensiu*, Belv.]; *comprensiva*; *comprensívol*; *comprensor* [-*ebe*-, Belv.].

Despendre's, mot tardà [*despendrer* refl. «baxar ab fúria una cosa de dalt; desapropiar-se d'alguna cosa», 60 Belv.; usat per JnRosselló, JqRuyra], en el qual és bo